

Sygn. Kontr. 4/NK/20

Egz. nr 1

NO-NK.0910.4.10.2020

Pan mjr SG Leszek ONUCHOWSKI
KOMENDANT
Placówki Straży Granicznej
w Tuplicach

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

z kontroli na temat „Sporządzanie dokumentacji związanej z zatrzymaniem osoby” zrealizowanej w trybie zwykłym w Placówce Straży Granicznej w Tuplicach, ul. Parkowa 1, 68-219 Tuplice, ujętej w zatwierdzonym w dniu 28.11.2019 r. „Rocznym planie kontroli jednostek i komórek organizacyjnych Nadodrzańskiego Oddziału SG w 2020 r.” nr NO-NK.093.1.2019.

Kontrolę na podstawie ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej¹ przeprowadził w dniach od 16.12.2020 r. do 12.02.2021 r. zespół kontrolny w składzie:

kierownik zespołu:

st.chor.szt. SG Łukasz Najdek – Starszy specjalista Wydziału Kontroli NoOSG, upoważnienie nr 4/1/NK/20 z dnia 16.12.2020 r.²

członek zespołu:

Agnieszka Żołądek – Starszy inspektor Wydziału Kontroli NoOSG, upoważnienie nr 4/2/NK/20 z dnia 16.12.2020 r.³

Funkcję kierownika w jednostce kontrolowanej w okresie objętym kontrolą pełnił:
mjr SG Leszek Onuchowski.

Fakt przeprowadzenia kontroli odnotowano w książce kontroli Placówki Straży Granicznej w Tuplicach⁴ str. 5, poz. 1, wg RWD Nr 70 poz. 16/15, Rdet NO-Tu-2/15.

Z uwagi na przepisy rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz.U. z 2020 r., poz. 491 z późn. zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 09 października 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (Dz.U. z 2020 r., poz. 1758 z późn. zm.) czynności kontrolnych nie przeprowadzono w siedzibie jednostki kontrolowanej, zostały one oparte na dokumentacji przekazanej do Wydziału Kontroli.

I. Zakres kontroli.

Przedmiotem kontroli były:

- rozwiązania organizacyjno – funkcjonalne dotyczące realizacji zadań w zakresie sporządzania dokumentacji związanej z zatrzymaniem osoby oraz sprawowanie nadzoru nad przedmiotową problematyką;

¹ t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 224

² Akta kontroli, str. 5

³ Akta kontroli, str. 6

⁴ Zwanej dalej PSG w Tuplicach

- legalność i rzetelność sporządzania dokumentacji związanej z zatrzymaniem osoby;
- legalność i rzetelność postępowania związanego z realizacją i dokumentowaniem uprawnień osoby zatrzymanej.

Kontrolą objęto okres od 01.03.2020 r. do 31.08.2020 r.

II. Cel kontroli.

Celem kontroli była ocena wprowadzonych przez Komendanta PSG w Tuplicach rozwiązań organizacyjno – funkcjonalnych oraz ocena sposobu sprawowania nadzoru w kontrolowanym zakresie. Ponadto celem działań kontrolnych była ocena realizacji zadań służbowych w zakresie sporządzania dokumentacji związanej z zatrzymaniem osoby oraz realizacją i dokumentowaniem uprawnień osoby zatrzymanej. Jednocześnie celem podjętych działań było ujawnienie ewentualnych nieprawidłowości i przyczyn ich powstania oraz osób za nie odpowiedzialnych, a także zebranie informacji niezbędnych do doskonalenia działalności służbowej w kontrolowanej tematyce.

III. Ocena skontrolowanej działalności.

Realizację zadań objętych zakresem kontroli uwzględniając kryterium legalności i rzetelności oceniono **pozytywnie z nieprawidłowościami**. Ocenę końcową skontrolowanej działalności sporządzono w oparciu o takie czynniki jak: dobór próby, okres i zakres kontroli, wskazane mierniki oraz oceny cząstkowe na podstawie czterostopniowej skali⁵. Szczegółowy opis ustaleń w kontrolowanym obszarze zawarto w notatce służbowej oraz zestawieniu tabelarycznym⁶. Kontrolę przeprowadzono na podstawie dokumentacji przekazanej z PSG w Tuplicach, znajdującej się w Wydziale Kadr i Szkolenia, informacji uzyskanych z Wydziału Operacyjno – Śledczego, danych zaewidencjonowanych w Centralnej Bazie Danych Straży Granicznej System Wspomagania Kierowania⁷ oraz w systemie Zintegrowany System Ewidencji Zintegrowane Archiwum Odpraw i Legitymowania⁸.

Zgodnie z informacją przekazaną przez Komendanta PSG w Tuplicach w okresie objętym kontrolą w PSG w Tuplicach w ramach własnych działań zatrzymano łącznie 60 osób. Ponadto 2 cudzoziemców zostało zatrzymanych po przekazaniu w ramach readmisji uproszczonej oraz 2 osoby po przekazaniu przez BPol Forst. Zgodnie z przekazaną informacją łącznie zatrzymano 64 osoby.

W związku z powyższym dla osiągnięcia zamierzonego celu kontroli przyjęto, że kontroli zostanie poddane 100% przypadków zatrzymań

Przyjęte rozwiązania organizacyjno – funkcjonalne dotyczące realizacji zadań związanych ze sporządzaniem dokumentacji związanej z zatrzymaniem osoby oceniono **pozytywnie** z uwagi na wskazanie w Wewnętrznym Podziale Zadań zapisów wskazujących na podział zadań pomiędzy poszczególne komórki organizacyjne oraz przypisanie w szczegółowych zakresach obowiązków i uprawnień zadań związanych z zatrzymywaniem osób. Niemniej jednak z uwagi na wskazane w niniejszym wystąpieniu nieprawidłowości i uchybienia w zakresie realizacji zadań objętych tematyką kontroli, sprawowany nadzór oceniono **pozytywnie z nieprawidłowościami**.

⁵ Obejmuje ona: ocenę pozytywną, pozytywną z uchybieniami, pozytywną z nieprawidłowościami oraz negatywną, zgodnie z zasadami określonymi we *Wprowadzeniu do kontroli w administracji rządowej* – Warszawa, marzec 2012 r., str. 62

⁶ Akta kontroli, str. 234-236

⁷ Zwanej dalej systemem CBD SG SWK

⁸ Zwany dalej systemem ZSE6 ZAOiL

W odniesieniu do sformułowanego kryterium legalności i rzetelności w zakresie realizacji zadań związanych ze sporządzaniem dokumentacji związanej z zatrzymaniem osoby oraz postępowania związanego z realizacją i dokumentowaniem uprawnień osoby zatrzymanej sformułowano ocenę **pozytywną z nieprawidłowościami**. Wpływ na powyższe miały stwierdzone nieprawidłowości opisane w niniejszym dokumencie, m.in. stosowanie niezgodnych ze wzorem protokołów zatrzymania osoby, wzorów pouczeń o uprawnieniach osób zatrzymanych, a także brak w protokole zatrzymania podpisu osoby zatrzymanej.

1. Rozwiązania organizacyjno – funkcjonalne dotyczące realizacji zadań w zakresie sporządzania dokumentacji związanej z zatrzymaniem osoby oraz sprawowanie nadzoru nad przedmiotową problematyką.

W okresie objętym kontrolą w PSG w Tuplicach obowiązywał Wewnętrzny Podział Zadań z dnia 03.09.2018 r., zatwierdzony przez Komendanta Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej⁹. W przedmiotowym dokumencie zawarto zapis wskazujący na zadania wszystkich funkcjonariuszy kontrolowanej PSG polegające na „(...) *zatrzymywaniu osób w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego i innych ustaw oraz osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia*”. Ponadto kontrolujący stwierdzili, iż przedmiotowy dokument wskazuje, iż Grupa do Spraw Cudzoziemców odpowiada i jest właściwa w sprawach związanych „(...) *z podejmowaniem, przeprowadzaniem i zapewnieniem prawidłowej realizacji zadań (...) w odniesieniu do spraw dotyczących cudzoziemców*”. W przypadku Zespołu ds. Przepływów i Wykroczeń Grupy Operacyjno – Śledczej stwierdzono zapis wskazujący, iż do zakresu zadań zespołu należy m.in. ujawnianie sprawców przestępstw i wykroczeń oraz prowadzenie dokumentacji procesowej.

Kontrolujący ustalili, że w dokumentacji znajdującej się w teczkach akt osobowych funkcjonariuszy wskazanych w protokołach zatrzymania osób jako osoby dokonujące zatrzymania lub występujące w charakterze protokolanta, widniały stosowne zapisy dotyczące zadań w zakresie sporządzania dokumentacji związanej z zatrzymaniem osób.

Ponadto ustalono, iż zadania związane z prowadzeniem nadzoru nad sporządzaną dokumentacją związaną z zatrzymaniem osoby przypisane zostały Komendantowi Placówki, Zastępcy Komendanta Placówki oraz Kierownikowi Grupy ds. Cudzoziemców, Kierownikowi Grupy Operacyjno – Śledczej a także kierownikom poszczególnych zespołów, tj. Zespołu ds. Migracji, Zespołu ds. Kontroli Legalności Zatrudnienia, Zespołu ds. Działań Kontrolnych i Weryfikacyjnych oraz Zespołu ds. Przepływów i Wykroczeń¹⁰.

Na etapie zbierania informacji niezbędnych do przeprowadzenia kontroli, Komendant PSG w Tuplicach poinformował, iż „*Czynności związane ze sporządzaniem wymaganej dokumentacji, dot. zatrzymania osoby, nadzorowane są bezpośrednio przez Kierownika Zmiany, który w tym czasie pełni służbę w PSG. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w sporządzanej dokumentacji, przed jej podpisaniem przez strony uczestniczące w czynności zatrzymania, na bieżąco nakazuje on funkcjonariuszom usunięcie ewentualnych nieprawidłowości. W przypadku działań poza zasięgiem odpowiedzialności PSG w Tuplicach, dokumentacja dot. zatrzymania osoby podlega nadzorowi przez prowadzącego działaniami. Przekazywana jest również Kierownikowi Zmiany PSG w Tuplicach.*”¹¹.

⁹ Akta kontroli, str. 16-35

¹⁰ Akta kontroli, str. 398-402

¹¹ Akta kontroli, str. 3-4

Zespół kontrolny ustalił, iż szczegółowe zakresy obowiązków i uprawnień funkcjonariuszy pełniących służbę na stanowisku kierownika zmiany oraz wyznaczonych do pełnienia służby na ww. stanowisku zawierały również zapisy odnoszące się do sprawowania nadzoru nad realizacją przez podległych funkcjonariuszy zadań związanych z zatrzymaniem osób i sporządzaniem dokumentacji w tym zakresie. Zastosowane rozwiązania organizacyjno – funkcjonalne dotyczące kontrolowanego obszaru oceniono **pozytywnie**.

W toku kontroli stwierdzono, że na protokołach zatrzymania osób w okresie objętym kontrolą widniała adnotacja kierownika zmiany oraz w jednym przypadku Zastępcy Komendanta Placówki SG w Tuplicach wskazująca na zapoznanie się z treścią dokumentu. W jednym przypadku dotyczącym zatrzymania ob. RP w miejscowości Lwówek Śląski przy współudziale funkcjonariuszy z KPP Żary, z treścią protokołu zatrzymania osoby zapoznał się jedynie funkcjonariusz jednostki policji, do której udano się wraz z zatrzymanym celem wykonania niezbędnych czynności służbowych. We wskazanym przypadku nie stwierdzono adnotacji funkcyjnego funkcjonariusza SG wskazującej na zapoznanie się z treścią sporządzonego protokołu zatrzymania. Wyjaśnienia Komendanta PSG w Tuplicach w tym zakresie wskazujące na brak podpisu osób funkcyjnych z SG z powodu osadzenia osoby zatrzymanej w PPdOZ jednostki policji nie zostały uznane przez kontrolujących za wystarczające. Wskazać należy, że dane osoby zatrzymanej zostały zaewidencjonowane przez funkcjonariusza SG w prowadzonej *Księżce kontroli osób zatrzymanych Placówki Straży Granicznej w Tuplicach*¹², co wskazuje na fakt, iż funkcjonariusz SG musiał zapoznać się z treścią protokołu zatrzymania osoby, jednocześnie tego nie odnotowując.

Pomimo sprawowania nadzoru służbowego w badanym obszarze nie zwrócono uwagi i nie wyeliminowano stwierdzonych w toku kontroli nieprawidłowości i uchybień. Jako niepokojący wskazać należy brak reakcji na stosowanie niewłaściwych druków protokołów i pouczeń o uprawnieniach osób zatrzymanych.

Kontrolujący z uwagi na stwierdzone przypadki uchybień i nieprawidłowości sprawowany nadzór, mimo udokumentowania ocenili **pozytywnie z nieprawidłowościami**.

2. Legalność i rzetelność sporządzania dokumentacji związanej z zatrzymaniem osoby oraz realizacji i dokumentowania uprawnień osoby zatrzymanej.

Zespół kontrolny na podstawie przekazanej dokumentacji, tj. protokołów zatrzymania osób oraz prowadzonej w PSG w Tuplicach *Księżki kontroli osób zatrzymanych* potwierdził, iż w okresie objętym kontrolą zatrzymano łącznie 64 osoby. Informacja w zakresie liczby osób zatrzymanych jest zbieżna z danymi przekazanymi przez Komendanta PSG na potrzeby przygotowania kontroli. Kontrolujący stwierdzili, że we wszystkich przypadkach w związku z zatrzymaniem osoby sporządzano protokół zatrzymania osoby¹³. W ramach przeprowadzonych czynności ustalono, że większość protokołów (37) zawierała drobne odstępstwa od wzoru określonego w załączniku nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 lutego 2020 r. w *sprawie wykonywania niektórych uprawnień przez funkcjonariuszy Straży Granicznej*¹⁴, obowiązującego w okresie objętym kontrolą. Wskazać należy, że stwierdzone modyfikacje polegały głównie na zamieszczeniu informacji wymaganych przez stary wzór protokołu zatrzymania osoby. Stwierdzone odstępstwa zmieniały treść protokołu w nieznacznym zakresie, niemniej jednak przypadki te zakwalifikowano jako nieprawidłowości, które nie przyniosły negatywnych następstw

¹² Akta kontroli, str. 413-427, zwana dalej *Księżką kontroli osób zatrzymanych*, RWD nr NO-TU-70/14/19

¹³ Akta kontroli, str. 36-236

¹⁴ Dz.U. z 2020 r., poz. 187

w badanym obszarze. Kontrolujący wskazują, iż jedynym pozostającym w obiegu służbowym winien być protokół zatrzymania odpowiadający wzorowi zawartemu w aktualnie obowiązującym rozporządzeniu. Odpowiedzialność za stwierdzone nieprawidłowości należy przypisać funkcjonariuszom sporządzającym protokoły zatrzymań oraz osobom nadzorującym.

W toku czynności kontrolnych stwierdzono, iż w 2 przypadkach dotyczących zatrzymania ob. RP¹⁵ w protokole zatrzymania osoby nie zawarto podpisu świadczącego o otrzymaniu przez osoby zatrzymane kopii protokołu. W przekazanych wyjaśnieniach Komendant PSG w Tuplicach wskazał, iż brak podpisów osób zatrzymanych świadczących o otrzymaniu kopii protokołu zatrzymania nastąpił przez przeoczenie funkcjonariusza dokonującego zatrzymania¹⁶. Ponadto kontrolujący stwierdzili, że w kolejnych 2 przypadkach mimo potwierdzenia w protokole zatrzymania przez osoby zatrzymane otrzymania kopii protokołu wraz z pouczeniem, pouczenie takie nie zostało dołączone do przedmiotowego protokołu¹⁷. Odnosząc się do powyższych przypadków kierownik podmiotu kontrolowanego poinformował, iż PSG w Tuplicach nie dysponuje wskazaną dokumentacją z uwagi na fakt, iż osoby zatrzymane wraz z kompletem dokumentacji zostały przekazane do dyspozycji KPP Żary i AŚ w Lubsku¹⁸. Działanie takie uznano za nieprawidłowość, bowiem zgodnie z zapisem §9 ust. 1 cytowanego powyżej rozporządzenia funkcjonariusz, po zatrzymaniu osoby sporządza protokół zatrzymania osoby i doręcza, za potwierdzeniem, osobie zatrzymanej, jego kopię wraz z pouczeniem o uprawnieniach osoby zatrzymanej. W ocenie zespołu kontrolnego brak w dokumentacji podpisanego pouczenia, mimo złożonego podpisu osoby zatrzymanej świadczącego o jego otrzymaniu, rodzi wątpliwości co do faktycznego przekazania pouczenia zatrzymanemu bądź świadczy co najmniej o nienależytej staranności osoby odpowiedzialnej za dokumentację. Odpowiedzialność za stwierdzoną nieprawidłowość ponoszą funkcjonariusze sporządzający przedmiotową dokumentację oraz osoby nadzorujące.

Kontrolujący stwierdzili przypadki braku odnotowania odpowiednich podpisów osób, tj. przypadek dot. podpisu osoby uczestniczącej w czynnościach¹⁹ oraz przypadek dot. braku podpisu osoby zatrzymanej pod pozycją „*Protokół osobiście odczytałem/ odczytano mi*”²⁰. Komendant PSG w Tuplicach poinformował, iż w obu przypadkach braki nastąpiły w wyniku przeoczenia²¹. Wskazane sytuacje kontrolujący ocenili jako uchybienie w odniesieniu do braku podpisu osoby uczestniczącej oraz jako nieprawidłowość w zakresie braku podpisu osoby zatrzymanej. Odpowiedzialność za wskazaną nieprawidłowość ponosi funkcjonariusz sporządzający protokół zatrzymania jak i osoby nadzorujące. W kontrolowanym podmiocie w okresie objętym kontrolą nie wystąpiły przypadki odmowy podpisania protokołu przez osobę zatrzymaną.

Odnosnie obowiązku powiadomienia prokuratora o zatrzymaniu osoby, kontrolujący ustalili, iż w 4 przypadkach w protokołach zatrzymania osób mimo złożonego przez funkcjonariusza podpisu świadczącego o poinformowaniu właściwego prokuratora nie wskazano sposobu wykonania tej czynności, tj. drogą teleinformatyczną lub telefonicznie²². Z przekazanych przez Komendanta PSG w Tuplicach informacji wynika, iż w 3 przypadkach wskazana sytuacja nastąpiła

¹⁵ Akta kontroli, str. 61- 64, 149-152

¹⁶ Akta kontroli, str. 240-242, 347-349

¹⁷ Akta kontroli, str. 78-79, 83-84

¹⁸ Akta kontroli, str. 240-242

¹⁹ Akta kontroli, str. 75-77

²⁰ Akta kontroli, str. 56-60

²¹ Akta kontroli, str. 240-242

²² Akta kontroli, str. 68-71, 85-88, 153-156

z uwagi na przeoczenie funkcjonariusza²³. Jednocześnie 4 przypadki kontrolujący uznali jako analogiczne uchybienie, w którym ponadto stwierdzono drugi przypadek braku podpisu osób uczestniczących w czynnościach²⁴. Kierownik podmiotu kontrolowanego poinformował, iż czynności z udziałem osób uczestniczących odbywały się z udziałem funkcjonariuszy WZD i polegały na zabezpieczeniu prawidłowości wykonywania samych czynności. Kontrolujący wskazany przypadek uznali jako uchybienie nie mające wpływu na kontrolowany obszar i wskazują na zasadność potwierdzenia jako osoby uczestniczącej np. przez dowódcę działań z ramienia WZD. Ponadto w 1 przypadku stwierdzono w protokole zatrzymania osoby brak informacji wskazującej na poinformowanie prokuratora²⁵. Komendant PSG w Tuplicach poinformował, że „(...) na podstawie zapisów z systemu Right Fax PSG Tuplice potwierdzono, że o godz. 14:20 poinformowano prokuratora o zatrzymaniu ww. osoby. Powyższa informacja nie została odnotowana na protokole zatrzymania z powodu przeoczenia. (...)”²⁶. W związku z powyższym kontrolujący uzyskali również dokumentację w postaci wydruków z systemu Right Fax potwierdzającą przesłanie na numer fax Prokuratury Rejonowej w Żarach w dniu zatrzymania cudzoziemca informacji faksowej. Zauważyć należy, że wskazany wydruk nie został opatrzony informacją systemową czego dotyczy przesyłany faks. Niemniej jednak Komendant PSG w Tuplicach poinformował, iż „(...) potwierdzenie nadania dokumentu jest ściśle zintegrowane z dokumentem do niego załączonym. Powyższe oznacza, że po otwarciu wybranego, wysłanego dokumentu, pierwszą stroną jest potwierdzenie jego nadania zaś kolejne strony prezentują załączony dokument”²⁷. Przedstawioną argumentację zespół kontrolny uznał za wystarczającą. Jednocześnie kontrolującym nie zostały przekazane wydruki systemowe potwierdzające nadanie faxu z informacją o zatrzymaniu do prokuratora wobec 5 osób. Komendant PSG w Tuplicach poinformował, iż „(...) Ponadto na podstawie dokonanych ustaleń informuję, że w przypadku zatrzymania osoby w dniu 22.06.2020 r. (...), 23.06.2020 r. (...) oraz (...), 30.07.2020 r. (...) oraz 18.08.2020 r. (...) potwierdzono, że czynności związane z powiadomieniem właściwego prokuratora o zatrzymaniu ww. osób zostały wykonane prawidłowo i uzupełnione w protokole zatrzymania, jednakże z nieznanymi przyczynami, właściwy system teleinformatyczny nie odnotował faktu wysłania przedmiotowego zawiadomienia. (...)”²⁸. W toku czynności kontrolnych potwierdzono w protokołach zatrzymania ww. osób wpisy funkcjonariuszy poświadczające fakt powiadomienia właściwego prokuratora.

Jednocześnie kontrolujący stwierdzili, że w 1 przypadku zatrzymania osoby nieletniej w protokole zatrzymania nieletniego nie zawarto adnotacji świadczącej o zawiadomieniu zgodnie z art. 32 g § 6 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich²⁹ właściwego sądu rodzinnego. Kierownik podmiotu kontrolowanego poinformował, że „(...) o fakcie zatrzymania osoby nieletniej nie został zawiadomiony właściwy sąd rodzinny, w związku z tym powyższa informacja nie została odnotowana na protokole zatrzymania osoby (...)”³⁰. Przypadek niepowiadomienia sądu rodzinnego w związku z zatrzymaniem osoby nieletniej kontrolujący ocenili jako nieprawidłowość w kontekście treści wskazanego przepisu. Ustawodawca bowiem wskazał na obligatoryjną czynność organu, która w tym przypadku nie została wykonana. Odpowiedzialność za powyższe ponosi funkcjonariusz prowadzący czynności oraz osoba

²³ Akta kontroli, str. 240-242

²⁴ Akta kontroli, str. 157-160

²⁵ Akta kontroli, str. 218-220

²⁶ Akta kontroli, str. 253-255

²⁷ Akta kontroli, str. 405-408

²⁸ Akta kontroli, str. 347-349

²⁹ t.j. Dz. U z 2018 r., poz. 969

³⁰ Akta kontroli, str. 347-349

nadzorująca jego czynności.

W toku podjętych czynności kontrolnych ustalono również, iż w 4 przypadkach zatrzymania obywateli RP wręczono im druki pouczeń o przysługujących uprawnieniach inne niż określone we wzorze wynikającym z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 czerwca 2015 r. w sprawie określenia wzoru pouczenia o uprawnieniach zatrzymanego w postępowaniu karnym³¹. Komendant PSG w Tuplicach przekazał informację, iż powyższe nastąpiło omyłkowo. Powyższe przypadki uznano na nieprawidłowości, za które odpowiedzialność ponoszą osoby dokonujące zatrzymania oraz je nadzorujące.

Jednocześnie ustalono, że we wszystkich skontrolowanych przypadkach w protokołach zatrzymania wskazywano podstawy prawne zatrzymania, zaś osoby zatrzymane potwierdzały poprzez złożenie podpisu, iż zostały poinformowane o przyczynach zatrzymania i przysługujących im uprawnieniach oraz otrzymaniu pouczenia o uprawnieniach w postępowaniu karnym.

W 1 przypadku dotyczącym zatrzymania obywatela Ukrainy³² stwierdzono, iż jako przyczynę zatrzymania wskazano: „*Okolo grudnia 2019 na terytorium Niemiec w miejscowości Koln dokonat kradzieży motorów, tj. Yamaha o numerze VIN (...), Kawasaki o numerze VIN (...), BMW o numerze VIN (...), silnik z ramą o numerze VIN (...), tj. o czyn z art. 278 §1 kk. Wobec ww. zachodzi obawa ucieczki.*”.

Kontrolujący na podstawie wpisów zawartych w systemie ZSE6 ZAOiL ustalili, iż wobec ww. cudzoziemca nie widniały żadne alerty nakazujące jego zatrzymanie w związku z kradzieżą. Ponadto ustalono, że pojazdy o wskazanych numerach VIN widnieją jako utracone. Komendant PSG w Tuplicach poinformował, iż „*(...) ustalono, że przedmiotowe pojazdy figurowały w bazie SIS II, Interpol Id SIS II jako skradzione. W wyniku dalszych czynności służbowych – notatki urzędowe z dnia 26.04.2020 r. funkcjonariusze PSG w Tuplicach dokonali ustaleń pozwalających na przyjęcie uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa polegającego na dokonaniu kradzieży przedmiotowych motorów*”³³. Z treści przekazanych dokumentów, tj. notatek urzędowych z dnia 26.04.2020 r., pisma z PNCW w Świecku z dnia 26.04.2020 r. oraz wydruków systemowych wynika tylko, iż pojazdy figurują jako skradzione na terytorium Niemiec³⁴. Kontrolujący uznali, iż wpis zawarty w protokole zatrzymania osoby w brzmieniu „*dokonat kradzieży motorów (...)*” w przypadku gdy nie jest poparty odpowiednimi dowodami w postaci chociażby wpisów w systemie ZSE6 ZAOiL wskazującymi konkretną osobę jako sprawcę kradzieży, jest sprzeczny z zasadą wyrażoną w art. 5 §1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego³⁵, tj. oskarżonego uważa się za niewinnego, dopóki wina jego nie zostanie udowodniona i stwierdzona prawomocnym wyrokiem. Zaznaczyć należy, że kontrolujący nie podważają decyzji o zatrzymaniu osoby, ale zastosowany wpis w protokole zatrzymania uznali za nieprawidłowość, za którą odpowiedzialność ponosi funkcjonariusz dokonujący zatrzymania, protokolant oraz osoby nadzorujące. Jednocześnie wskazać należy, że w analogicznym przypadku dot. zatrzymania obywatela RP³⁶ zamieszczono wpis, tj. „*(...) przewoził pojazd typu quad (...) który figuruje w bazie Interpol jako skradziony (...)*”.

W toku czynności stwierdzono, iż w 7 przypadkach osoby zatrzymane zgłosiły żądania w związku z zatrzymaniem. Kontrolującym przekazano dokumentację potwierdzającą realizację żądań zatrzymanych, które dotyczyły kontaktu z adwokatem lub osobą najbliższą.

³¹ Dz. U. z 2015 r., poz. 835

³² Akta kontroli, str. 56-59

³³ Akta kontroli, str. 347-349

³⁴ Akta kontroli, str. 260-270

³⁵ t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 30 z późn. zm., dalej jako KPK

³⁶ Akta kontroli, str. 78-79

Udokumentowanie realizacji żądań odbywało się w formie notatek urzędowych lub zapisów bezpośrednio zamieszczonych w protokole zatrzymania. Niemniej jednak w 1 przypadku stwierdzono brak udokumentowanej realizacji żądania osoby zatrzymanej tj. kontaktu z adwokatem. Komendant PSG w Tuplicach poinformował, iż „(...) podczas prowadzonych czynności ustalono, że zgodnie z żądaniem osoby zatrzymanej, dokonano powiadomienia w zakresie kontaktu z adwokatem. PSG w Tuplicach nie posiada dokumentacji w tym zakresie”³⁷.

Biorąc pod uwagę, że realizacja uprawnień zatrzymanego jest istotnym elementem gwarantującym zachowanie wolności i praw osobistych, należy stanąć na stanowisku, że w każdym przypadku powinna ona zostać niezwłocznie udokumentowana, co do zasady w protokole zatrzymania osoby lub w innej formie np. notatki służbowej. Powyższe nie spowodowało negatywnych następstw dla kontrolowanej działalności, niemniej stanowi o niewykonaniu obowiązków o których mowa w art. 245 §1 KPK. Działanie takie z punktu widzenia kryteriów kontroli stanowi nieprawidłowość, za którą odpowiedzialność ponoszą osoby dokonujące zatrzymania.

Kontrolujący stwierdzili, że we wszystkich skontrolowanych przypadkach osobom zatrzymanym, które nie posługiwały się językiem polskim wręczano pouczenia o uprawnieniach osoby zatrzymanej w języku dla nich zrozumiałym. Jednocześnie stwierdzono, że w 2 przypadkach, tj. obywatela Gruzji i Ukrainy wręczono pouczenia w języku rosyjskim. Komendant PSG w Tuplicach przekazał protokoły przesłuchania strony, z treści których wynika, iż osoby zatrzymane rozumieją język rosyjski³⁸. Działanie w tym zakresie oceniono pozytywnie.

W trakcie przeprowadzonych czynności kontrolnych nie stwierdzono aby osoby zatrzymane wniosły zażalenie na sposób przeprowadzenia zatrzymania. Powyższe ustalenia są zgodne z informacją przekazaną przez Komendanta PSG w Tuplicach.³⁹

W zakresie czasu ograniczenia wolności osób zatrzymanych, kontrolujący stwierdzili, iż w skontrolowanych przypadkach nie przekroczone ustawowego czasu zatrzymania osoby, tj. 48 godzin o którym mowa w art. 248 §1 KPK oraz art. 394 ust. 5 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach⁴⁰. Jednocześnie stwierdzono, że w 2 przypadkach w protokołach zatrzymania osób nie zawarto wpisu potwierdzającego czas zwolnienia osoby zatrzymanej. Kontrolujący na podstawie wpisów w CBD SG SWK ustalili, iż w obu przypadkach nie przekroczone ustawowego czasu pozbawienia wolności⁴¹. Odnosząc się do powyższego Komendant PSG w Tuplicach wyjaśnił, że były to omyłki funkcjonariuszy sporządzających przedmiotowe protokoły⁴². Brak niniejszych wpisów świadczy o braku staranności funkcjonariuszy dokonujących zatrzymania jak i osób ich nadzorujących.

Ponadto kontrolujący stwierdzili inne przypadki świadczące o nienależytej staranności funkcjonariuszy zarówno sporządzających dokumentację jak i ich nadzorujących, które zakwalifikowane zostały jako uchybienia, tj.:

- wskazanie w treści protokołu różnych dat zatrzymania cudzoziemca⁴³,
- zaznaczenie rubryki wskazującej na złożenie oświadczenia osoby znanej funkcjonariuszowi osobiście lub której tożsamość została ustalona na podstawie dokumentu, mimo braku przedmiotowego oświadczenia⁴⁴,
- dokonywanie skreśleń i poprawek w protokole z jednoczesnym wskazaniem ich braku⁴⁵.

³⁷ Akta kontroli, str. 240-243

³⁸ Akta kontroli, str. 257-259, 350-352

³⁹ Akta kontroli, str. 15

⁴⁰ t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 35 z późn. zm.

⁴¹ Akta kontroli, str. 397, 415, 428

⁴² Akta kontroli, str. 240-243

⁴³ Akta kontroli, str. 41-43

⁴⁴ Akta kontroli, str. 47-49

⁴⁵ Akta kontroli, str. 218-220

Uwzględniając przyjęte do kontroli kryteria legalności i rzetelności kontrolowany obszar oceniono **pozytywnie z nieprawidłowościami**.

IV. Wnioski/ zalecenia:

1. Każdorazowo stosować w działalności służbowej wzory protokołów zatrzymania osób oraz pouczeń o uprawnieniach osób zatrzymanych wynikające z aktualnie obowiązujących przepisów.
2. Zobowiązać skutecznie podległych funkcjonariuszy do rzetelnego sporządzania dokumentacji służbowej – protokołów zatrzymania osób, w szczególności poprzez wypełnianie wszystkich obowiązujących pozycji, zawieranie wszystkich wymaganych podpisów, dokonywanie stosownych wykreśleń oraz weryfikowania poprawności zawieranych danych.
3. Podjąć działania gwarantujące udokumentowane otrzymanie przez osoby zatrzymane kopii protokołów zatrzymania oraz pouczeń o przysługujących im uprawnieniach.
4. Każdorazowo w sposób udokumentowany dokonywać powiadomienia właściwych organów o zatrzymaniu osoby .
5. W protokołach zatrzymania osób zawierać dane znajdujące potwierdzenie w dostępnych systemach teleinformatycznych bądź wynikające z posiadanej dokumentacji.
6. Każdorazowo w sposób udokumentowany zapewnić realizację uprawnień osób zatrzymanych.
7. Wypracować i wprowadzić skuteczne mechanizmy nadzoru nad realizacją zadań objętych zakresem kontroli.

V. Informację o sposobie wykonania wniosków/ zaleceń, a także o podjętych działaniach lub przyczynach ich niepodjęcia należy przedłożyć Komendantowi Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej w terminie do dnia 31.08.2021 r. za pośrednictwem Naczelnika Wydziału Kontroli NoOSG.

VI. Wystąpienie pokontrolne sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach z których jeden – przeznaczony dla kierownika jednostki kontrolowanej – doręczany jest za zwrotnym potwierdzeniem odbioru.

gen. bryg. SG Tomasz MICHALSKI

Sporządzono w 2 egzemplarzach:
Egz. nr 1 - Komendant Placówki SG w Tuplicach
Egz. nr 2 - WK NoOSG
Wyk. Zespół kontrolny (666 2283)
Dnia 26.07.2021 r.

